

Den bog glemmer jeg aldrig

Opgaven er at skrive et essay om den bedste danske roman, du har læst.

Du skal fortælle en fremmed læser, hvorfor denne roman er den bedste, du nogensinde har læst.

- Vælg selv romanen
- Fortæl med dine egne ord
- Brug dine egne erfaringer og din viden

Din opgave skal forklare:

- Hvad gør denne roman uforglemmelig?
- Hvordan oplevede du bogen?
- Hvorfor er denne roman bedre end andre, du har læst?
- Hvorfor bliver romanen ved med at være noget særligt?

Du skal bruge essayformen

- Beskriv
- Undersøg
- Reflekter

Du er afsenderen af teksten.

Modtageren er den almindelige avislæser.

Teksten skal skrives, så den kunne offentliggøres som essay i avisen.

Bogen skal være en dansk roman.

Din lærer kan give dig præcise oplysninger om, hvad et essay er, og hvordan det skal skrives.

Som inspiration til opgaven skal du læse kronikken "Lærerfælden" og de tre citater om udvalgte kulturpersonligheders yndlingsbøger. Alle bragt i Morgenavisen Jyllands-Posten.

Opgavens omfang er ca. 4 sider, halvanden linjeafstand, punkt 12.

Inspirationsmateriale

1. Kronik: "Lærerfælden", af Søren Boy Skjold, Morgenavisen Jyllands-Posten, 20.07. 2000

2. Citat af Jørgen Jensen fra *"Bøger er jo lidt hellige"*, af Peter Kronsted, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 08.04. 2005:

3. Citat af Pia Tafdrup fra *"En digters ordbøger"*, af Marianne Juhl, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 15.04. 2005

4. Citat af Robert Christensen fra *"List døren op til bogens verden"*, af Anders Lange, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 22.02. 2006

Citater:

2. Jørgen Jensen fra *"Bøger er jo lidt hellige"*, af Peter Kronsted, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 08.04. 2005:

Graver han helt tilbage i sin egen fortid efter litterære pejlemærker, er der kun én forfatter, der har bidt sig rigtig fast i barndommen: H.C. Andersen.

»Eventyrene står fuldstændigt klart takket være min farmors oplæsning. Det er litteratur, som er helt anderledes end så meget andet. Først da jeg kommer i puberteten, begynder jeg igen at kunne erindre forfattere. De har til gengæld også bidt sig fast,« siger han og peger i reolen.

»Jeg er vokset op midt i Heretica-perioden. Så jeg læste meget Ole Sarvig, Frank Jæger, Karen Blixen selvfølgelig. Også noget H.C. Branner, det har jeg dog glemt siden. Jæger betyder stadig meget for mig, han kom for mit vedkommende i forlængelse af Sophus Claussen,« husker Jørgen Jensen.

»I begyndelsen tog jeg Frank Jæger mest for det lette og muntre. Men i løbet af livet har jeg set dybder i ham, som jeg kun anede dengang.«

3. Pia Tafdrup fra *"En digters ordbøger"*, af Marianne Juhl, *Morgenavisen Jyllands-Posten*, 15.04. 2005:

»Noget af det første, jeg læste selv, var Astrid Lindgrens Pippi Langstrømpe-bøger. De gjorde stort indtryk, fordi hun overskred alle grænser for, hvad piger normalt gjorde. Man havde vist ikke set noget lignende i børnelitteraturen før.

Men ellers læste jeg faktisk ikke så meget egentlig børnelitteratur, fordi jeg tidligt blev præsenteret for voksenlitteratur. Min mor kom f.eks. med forfattere som Knud Sønderby og H.C. Branner. Meen ..., det var nu ikke lige dét, jeg tændte mest på.«

Det blev heller ikke til så meget læsning i en samlet udgave af tidsskriftet Heretica (1948-53), som hendes far en dag kom og satte op på hylden ved siden af hendes store samling Anders And-hæfter. Pia Tafdrup kan ikke lade være med at smile ved tanken om det noget specielle miks på børnereolen.

Næh, det hun var mest optaget af i de første læseår var Alfred Hitchcock:

»Jeg husker især en historie, som handlede om, at der voksede svampe ud på huden af mennesker. Det var så alarmerende, at jeg i lang tid undersøgte min egen hud nøje for at se, om der skete noget med den.«

»Jeg boede på landet som barn, og min far tog mig med, når bibliotekets bogbus kom. Den blev som en Aladdins hule for mig, bl.a. fordi vi altid kom der ved solnedgangstid. Bussens bagdøre var slået op, og sollyset faldt ind på alle de brune, grønne og røde bogbind og fik bogstaverne på ryggene til at skinne som guld. Det var så lokkende, og bibliotekaren, som efterhånden kendte mig, havde altid fundet noget, han syntes, jeg skulle læse.«

I realskolen i Hellebæk fik Pia Tafdrup en lærer som håndhævede, at klassen læste en "månedens bog", så i løbet af et skoleår fik hun læst romaner af Steinbeck, Pär Lagerkvist, Hans Scherfig, Klaus Rifbjerg og mange flere. Det var Gyldendals tranebøger, som vi alle havde råd til at købe. Og alle i klassen købte dem faktisk selv og syntes, det var helt i orden.

Hvor læsning tidligere havde været en meget stille beskæftigelse, oplevede hun med den meget engagerede lærer i realskolen, at man også kunne kaste sig ud i heftige diskussioner om litteratur.

4. Robert Christensen fra "List døren op til bogens verden", af Anders Lange, Morgenavisen Jyllands-Posten, 22.02. 2006:

Robert Christensen tilegnede sig selv et eventyrunivers befolket af Ole Lund Kirkegaards og Astrid Lindgrens glade tropper, til trods for at forældrene ikke ligefrem var læseheste.

»Men det var først, da jeg læste de unge firser-digtere, Michael Strunges og Søren Ulrik Thomsens digte, at det for alvor ramte mig. Hele Strunges punk-mentalitet, som duftede af det ikke at høre til nogen steder – at være uden for samfundets beskyttende hånd – det var en stor oplevelse for mig som forstyrret teenager at føle en samhørighed med digtere, der var ældre end mig. Det fik mig til at opdage lyrikken – og derigennem fandt jeg siden Per Højholt og andre digtere, som havde gjort det tidligere – og større og stærkere – end Strunge.«

KRONIK: Lærerfælden

Af gymnasielærer og freelancejournalist Søren Boy Skjold.

Offentliggjort 20.07.00 i Morgenavisen Jyllands-Posten

Jeg blev student med et så mådeligt resultat, at jeg, da jeg i en alder af 25 år besluttede at gøre min interesse for litteratur til min levevej og samtidig tage hævn over mine egne kedelige dansktimer, ved at læse Nordisk sprog og litteratur (Dansk) på universitetet, måtte forny min studentereksamen. Denne gang blev jeg dog selvstuderende i dansk, skriver dagens kronikør i denne erindringsbetonede kronik.

Midt i en dansktime blev jeg indfanget af selverkendelsens skarpe søgelys: Jeg havde forrådt mig selv og svigtet mine idealer igennem de snart tre år, jeg havde undervist på Teknisk Gymnasium (HTX).

Et halvt år før mine elever skulle til studentereksamen i dansk, gik det op for mig, at jeg på trods af en Fjallräv fuld af gode intentioner var dumpet i lærerfælden og at min undervisning i dansk gentog et mønster, jeg havde svoret aldrig at efterligne.

I året 1775 optræder dansk for første gang som et selvstændigt fag i datidens gymnasium, den institution, der siden sin opståen i middelalderen på skift har heddet klosterschule, katedralskole og latinskole. Men man skal helt til 1903, efter den første danske retskrivningsordbog er udkommet i 1872, før faget dansk afløser fagene græsk og latin som de fag i gymnasiet, der primært skal udstyre eleverne med kultiveret, boglig dannelse. Faget har de åndelige discipliner litteraturhistorie og litterær læsning som de centrale omdrejningspunkter, hvor elevernes evne til selvstændig tænkning og analyse skal udvikles. Blader man videre i de gymnasiale uddannelsers annaler, der i dag, ud over det klassiske gymnasium, tæller tre andre ligestillede grene, HF, HHX og HTX, kan man læse, at det danske sprog i alle dets afskygninger og udtryksformer i Bekendtgørelsen fra 1971 er blevet det samlende begreb i faget dansk.

Nogle af argumenterne for at læse klassisk litteratur i gymnasiet er, at undervisningen skal være fremadrettet, det vil sige eleverne skal gøres modne til deres videre liv og studium. De skal udstyres med en historisk viden og bevidsthed og lære sig selv og dansk kultur at kende. Måske får de ikke nu det maksimale udbytte af deres omgang med litteratur, men senere i livet vil den almene dannelse, danskundervisningen i gymnasiet har bibragt, gavne dem.

Intentionerne og fagets lange historie i det danske uddannelsessystem var jeg ikke bevidst om, da jeg for godt 15 år siden selv forsøgte at lægge evner og tålmodighed til min egen gymnasietids undervisning i dansk. Måske havde en viden om fagets traditioner givet mig et mere andægtigt og respektfuldt forhold til undervisningen end det, jeg udviste.

Lugten af mug, antikvariat og naftalin skød i mange år op i min næse, når jeg stødte på gymnasielærernes evige hitparade af for længst afdøde danske forfattere og deres lige så afsjælede overvejelser over "det håbløse liv", "den med længsel ventede død" og "den evigt ulykkelige kærlighed". Altid skrevet i et uforståeligt sprog med omvendt ordstilling og mærkværdige stavemåder. Og altid læst, mens solen skinnede lokkende og mildt overbærende ind

gennem de lave vinduer i de arkitektonisk korrekte lokaler, fik støvpartiklerne i luften til at virke endnu større og endnu mere søvndyssende på min lystdrevne og frihedshungrende teenagerkrop.

Fra min egen gymnasietid erindrings jeg endnu den klaustrofobiske fornemmelse, der ramte mig ved udsigten til uendelige timer i selskab med en analyse af Adam Oehlenschlägers formuldede og nedgravede guldhorn. En fortolkning af Herman Bangs forladte Tine. En perspektivering til Henrik Pontoppidans ulideligt realistiske skildringer af de fattige hyttebeboeres vilkår på landet i forrige århundrede og en forståelse og sympati for Tove Ditlevsens evindelige kvinder i skilsmissemforhandlinger og selvmordstanker.

Lærerens forsøg på at vække min ånd var forgæves.

Kun gennemgangen af Hans Scherfigs roman "Det forsømte forår" kunne jeg identificere mig med.

Selv om den undervisning jeg skulle modtage i gymnasiet i begyndelsen af 1980'erne ikke kan sammenlignes med mareridtssceneriet fra Hans Scherfigs satiriske skildring af den sorte skole, Metropolitanskolen i København i begyndelsen af det 20. århundrede, kunne jeg forstå romanens personer. Hans Scherfig lader sine elever skiftevis pine og frygte for deres lærere. Og de tager endda livet af den herostratisk berømte latinlærer, lektor Blomme, for at undslippe den ydmygende undervisning, de dramatisk faldende karakterer og den forventede og bebudede slagting ved det liggrønne eksamensbord, fordi den undervisning de trues igennem, ikke har forbindelse til deres eget liv. Jeg erklærede mig solidarisk, når Hans Scherfig om lektor Oremarks lidet pædagogiske indlæringsmetoder, med terperi og angst som de grundlæggende elementer, sagde; "Men måske kunne man også lære fransk på andre måder".

Som en, syntes det mig dengang, naturlig og retfærdig konsekvens af min - i øvrigt altid sødt smilende og velmenende - lærers gennemgang af dansk litteraturs konge- og dronningerække, sov jeg som en sten, næsten uforstyrret, på bageste række i samtlige dansktimer i mine tre år i samfundssprogligt gymnasium.

Og jeg undslap lykkelig, på trods af et, af min lærer ofte varslet, 6-tal i mundtlig dansk, tre års intellektuelt vakuum. Netop bestået, til mine omgivelseres undren. For den lyst til læsning - findes det begreb i Undervisningsministeriets Bekendtgørelser for undervisningen i ungdomsuddannelserne? - som ellers havde hærget mig, siden jeg lærte at læse i 2.-3. klasse, var kollideret katastrofalt med min dansklærers forsøg på at introducere mig til de lange litteraturhistoriske linjer og det nødvendige tekstanalytiske begrebsapparat.

Jeg blev student med et så mådeligt resultat, at da jeg i en alder af 25 år besluttede at gøre min interesse for litteratur til min levevej og samtidig tage hævn over mine egne kedelige dansktimer, ved at læse Nordisk sprog og litteratur (Dansk) på universitetet, måtte jeg forny min studentereksamen. Denne gang blev jeg dog selvstuderende i dansk.

Da jeg forlod det århusianske forstads gymnasium, havde jeg svoret, at hvis jeg en dag blev underviser, ville jeg aldrig stille mine elever op foran dansk litteraturs kanon. Nej, jeg skulle vise eleverne, at der var andre end de traditionelle veje til litteraturen. Læselysten skulle i centrum og danskundervisning behøvede ikke at være synonym med psykoanalytiske overfortolkninger og irrelevant litteratur fra den klassiske fortid.

Men oplevelserne fra min egen gymnasietid, ambitionerne og de gode intentioner var åbenbart forduftet og historien viste sin evne til at gentage sig selv, denne onsdag eftermiddag, hvor solen igen skinnede ind af vinduerne, og jeg havde bevæget mig om på den anden side af katederet.

Forgæves forsøgte jeg at anskueliggøre det geniale, det banebrydende og det evigtgyldige i Herman Bangs 114 år gamle roman "Ved vejen" for en forsamling af 20 halvsovende gymnasielever.

Fortællingen om den sanselige Katinkas forelskelse i forvalter Huus, som hendes opslidende samliv med den uforstående og mandschauvinistiske stationsforstander Bai, gør umulig og ulykkelig, vakte ikke genklang hos eleverne. Og klasseviddet omdøbte hurtigt romanen til "I vejen".

At der på overfladen af Herman Bangs impressionistiske mesterværk med den henholdsvis berømte og berygtede åbningsreplik; "Stationsforstanderen skiftede Frakke til Toget. - Satan til lidt Forslag i Tiden, sagde han og strakte Armene. Han havde blundet saa smaat over Regnskaberne", ikke sker ret meget, set med de øjne, en oplevelses- og zappervant teenager kaster på bogen, er indlysende. Parallellerne til det liv en ung m/k fører i år 2000 er få eller fraværende. Fortællingen om et lille, stillestående bysamfund, hvor togets regelmæssige afgang og ankomst er befolkningens primære kilde til underholdning og information om livets vej, skrevet i en stil, hvor der fra forfatterens side klippes så hastigt mellem de enkelte scener, at man skal læse koncentreret for at opfange, hvem der taler til hvem, hvor og hvorfor, giver ikke en moderne teenager mange muligheder for identifikation. Og netop identifikation er hjørnестenen i indlæring og læsegælde.

Samtidig var afstanden mellem det, jeg anså for god litteratur, baseret på min 34-årige erfaringshorisont, mit universitetsstudie og min bagage af læst litteratur, og elevernes verden blevet for stor.

Jeg var blevet fanget i lærerfælden. En pædagogisk tilsyneladende uoverstigelig kløft mellem min og elevernes verden. De værker jeg kunne lide og opfattede som et nødvendigt grundlag for en indføring i dansk litteratur og tekstlæsning, var hverken relevante eller interessante i mine elevers umiddelbare livsforståelse, hvor løsrivelse, selvstændighed og egne erfaringer er nøglebegreberne.

Og pludselig forstod jeg min egen dansklærer fra gymnasiet - måske havde hendes undervisningsmetoder og det stof hun gennemgik, alligevel ikke været så afskrækkende, som jeg husker det ?

Men har jeg for altid skræmt hovedparten af mine egne elever fra at beskæftige sig med noget af det ypperste indenfor dansk litteratur, gennem de tre uger vi i fællesskab brugte på at gennemarbejde romanen

"Ved vejen"?

Denne onsdag eftermiddag i januar sammen med en 3.års klasse kæmpede jeg mig gennem et af undervisningens primære dilemmaer; skal læreren hovedsageligt vise eleverne den litteratur, der umiddelbart tiltaler dem, det vil sige, Jan Sonnergaards hyperrealistiske skildringer af københavnsk ungdom i senhalvfemserne og Michael Strunges desperate storbydigte ?

Eller skal læreren også forsøge at vise eleverne den klassiske litteratur som Bekendtgørelsen kræver, med fare for, at en procentdel af eleverne falder i søvn på bageste række ?

Lærervejledning:

Opgavetyperen er et essay som beskrevet i *Vejledende eksempler på opgaven i skriftlig dansk i stx efter reformen, Undervisningsministeriet/Ulrik Herskind, 3. maj 2006*

Opgaven kræver, at eleverne er bekendt med essay-genren. Der findes vejledninger i essay-genren i forskellige lærebøger bl.a:

Thorkild Borup Jensen: "At skrivetænke. Essays i undervisningen", Dansk lærerforening, 2000

Ellen Krogh, Alma Rasmussen og Søren Søgaard: "Skrivebogen", Dansk lærerforening, 1996

Eva Heltberg og Christian Koch: "Skrivehåndbogen", Gyldendal, 1997

Inspirationsmaterialet er tænkt som inspiration. Eleverne skal ikke behandle det i deres opgave, men kan benytte det til at få ideer til, hvilken roman de vil skrive om og hvordan.

Stilekonkurrencen er knyttet til Morgenavisen Jyllands-Postens "Vor tids danske roman". Eleverne kan vælge en af kåringens 100 danske romaner, men det står dem frit at vælge en anden dansk roman. Der er ingen krav om hverken genre eller udgivelsesår.

Opgaverne bedømmes enkeltvis, og præmien gives til den enkelte elev.

Der er intet krav om, at alle klassens elever skal deltage i konkurrencen.

Opgaverne bedes sendt samlet fysisk med posten eller elektronisk pr. mail.

De sendes til:

Morgenavisen Jyllands-Posten
Kongens Nytorv 8
1050 København K
"Stilekonkurrence"

Eller pr. mail til undervisning@jp.dk
Skriv "Stilekonkurrence" i emnefeltet.

Opgaverne skal være os i hænde med post/mail senest om morgenen mandag den 22. december 2008.

Vinderne får personligt besked og offentliggøres derpå i Morgenavisen Jyllands-Posten og på www.kpn.dk/roman den 18. januar 2009.

Morgenavisen Jyllands-Posten har ret til at offentliggøre stilene på viden.jp.dk.